

Antwoorden Oefenvragen

VWO

Examenjaar 2026-2027

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. De tijdvakken	6
1.1 Tijdvak 1: tijd van jagers en boeren (–3000 voor Christus) / prehistorie	6
1. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 2	6
1.2 Tijdvak 2: tijd van Grieken en Romeinen (3000 v.Chr. – 500 na Chr.) / oudheid	7
2. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 1, vraag 2	7
3. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 1, vraag 2	8
1.3 Tijdvak 3: tijd van monniken en ridders (500 – 1000) / vroege middeleeuwen	9
4. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 4	9
1.4 Tijdvak 4: tijd van steden en staten (1000 – 1500) / hoge en late middeleeuwen	10
5. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 4	10
6. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 1, vraag 6	11
1.5 Tijdvak 5: tijd van ontdekkers en hervormers (1500 – 1600) / renaissance-tijd	12
7. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 2, vraag 8	12
1.6 Tijdvak 6: tijd van regenten en vorsten (1600 – 1700) / Gouden Eeuw	13
8. Geschiedenis VWO 2019, tijdvak 2, vraag 8	13
9. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 1, vraag 9	14
10. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 9	15
1.7 Tijdvak 7: tijd van pruiken en revoluties (1700 – 1800) / eeuw van de Verlichting	16
11. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 2, vraag 16	16
1.8 Tijdvak 8: tijd van burgers en stoommachines (1800 – 1900) / industrialisatietijd	17
12. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 14	17
1.9 Tijdvak 9: tijd van de wereldoorlogen (1900 – 1950) / eerste helft 20e eeuw	18
13. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 13	18
14. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 20	19
1.10 Tijdvak 10: tijd van televisie en computer (vanaf 1950) / 2e helft 20e eeuw	20
15. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 1, vraag 26	20
16. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 26	22

2. Historische context: Steden en burgers in de Lage Landen (1050 – 1700)	23
2.1 Wat maakte de opkomst van een stedelijke burgerij in de Nederlandse gewesten mogelijk (1050 – 1302)?	23
17. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 6	23
18. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 5	24
19. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 5	25
2.2 Welke invloed hadden sociaaldemocratische en politieke ontwikkelingen op de positie van de stedelijke burgerij in de Nederlandse gewesten (1302 – 1602)?	26
20. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 6	26
21. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 2, vraag 7	27
22. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 5	28
23. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 2, vraag 8	29
24. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 7	30
2.3 In hoeverre bepaalde de burgerij de ontwikkelingen in de Republiek in de Gouden Eeuw (1602 – 1700)?	31
25. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 7	31
26. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 1, vraag 9	32
27. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 10	33
28. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 9	34
3. Historische context: Verlichting (1650–1900)	35
3.1 Welke ideeën ontstonden tijdens de Verlichting over een meer rechtvaardige samenleving (1650 – 1789)?	35
29. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 10	35
30. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 11	36
3.2 Hoe werden verlichte ideeën tijdens de democratische revoluties in de Verenigde Staten en Frankrijk in de praktijk gebracht (1776 – 1813)?	37
31. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 12	37
32. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 12	38
33. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 13	39
3.3 In welke mate bepaalden verlichtingsideeën de politieke cultuur in Europa (1813 – 1900)?	40
34. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 15	40
35. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 2, vraag 14	41

36.	Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 15	42
4.	Historische context: China (1842 – 2001)	43
4.1	Waardoor verloor China zijn positie als regionale grootmacht (1842 – 1911)?	43
37.	Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 1, vraag 14	43
38.	Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 13	44
39.	Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 11	45
40.	Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 13	46
41.	Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 2, vraag 18	47
42.	Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 16	48
4.2	Waardoor ontstond de Volksrepubliek China (1912 – 1949)?	49
43.	Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 2, vraag 18	49
44.	Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 19	50
45.	Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 18	51
4.3	Waardoor heeft de Volksrepubliek zich kunnen ontwikkelen tot een grootmacht (1949 – 2001)?	52
46.	Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 23	52
47.	Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 24	53
48.	Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 26	54
49.	Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 1, vraag 24	55
5.	Historische context: Duitsland in Europa (1918 – 1991)	56
5.1	Wat leidde tot de opkomst van het nationaalsocialisme en welke gevolgen had dit voor Duitsland en Europa (1918-1945)?	56
50.	Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 18	56
51.	Geschiedenis VWO 2018, tijdvak 1, vraag 18	57
52.	Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 19	58
5.2	Hoezeer beïnvloedde het ontstaan en het verloop van de Koude Oorlog de geschiedenis van Duitsland na de Tweede Wereldoorlog (1945-1961)?	59
53.	Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 21	59
54.	Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 21	60
55.	Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 21	61
56.	Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 1, vraag 24	62
5.3	Wat verklaart de hereniging van beide Duitslanden en hun succesvolle integratie in Europa (1961-1991)?	63

57.	Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 23	63
58.	Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 2, vraag 25	64
59.	Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 25	65
6.	Tips voor het examen geschiedenis	66
6.1	Hoe pak je een examen aan?	66
60.	Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 1	66

1. De tijdvakken

1.1 Tijdvak 1: tijd van jagers en boeren (–3000 voor Christus) / prehistorie

1. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 2

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 2

Drie gegevens over de 'koninklijke weg' van 2700 kilometer die de Perzische koning Darius I (549-486 voor Christus) opnieuw liet inrichten:

- 1 De weg werd onderhouden door arbeiders en beveiligd door soldaten.
- 2 De weg vergemakkelijkt transport tussen de verschillende delen van het Perzische rijk.
- 3 Darius liet langs de weg inscripties aanbrengen over de opstanden die hij neersloeg en de tegenstanders die hij doodde.

Op basis van deze gegevens kun je aantonen dat in Perzië in de vijfde eeuw voor Christus sprake was van een vroeg-stedelijke samenleving.

Toon dit aan voor twee kenmerken van een vroeg-stedelijke samenleving, waarbij je je antwoord ondersteunt met telkens een ander gegeven.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- Er was sprake van verschillende beroepen / specialisatie / een gelaagde samenleving, wat blijkt uit het gegeven dat arbeiders/soldaten betrokken zijn bij het onderhoud/de beveiliging.
- Er was sprake van handel/overschotten, wat blijkt uit het gegeven dat er transport plaatsvond tussen alle delen van het rijk.
- Er was sprake van schrift, wat blijkt uit de aangebrachte inscripties waarmee Darius communiceerde over zijn militaire daden.

1.2 Tijdvak 2: tijd van Grieken en Romeinen (3000 v.Chr. – 500 na Chr.) / oudheid

2. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 1, vraag 2

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 2

In de vijfde eeuw voor Christus lieten leden van de Atheense elite niet langer grote en rijk versierde grafmonumenten bouwen maar eenvoudige bouwwerken, in de stijl van de graven van andere Atheense burgers. Volgens sommige historici is er een verband tussen deze verandering in grafbouw en het burgerschap in Athene.

Geef aan welk verband dit is, waarbij je in je antwoord ingaat op de bestuursvorm van Athene.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In de vijfde eeuw is Athene een democratie waarin burgers (ongeacht hun economische of sociale status) dezelfde politieke rechten hadden,
- zodat de leden van de elite (door gelijke graven te laten bouwen) wilden benadrukken dat zij zichzelf niet meer politiek invloed toeschreven dan andere burgers / niet extra politieke macht opeisten.

Opmerking

Als wordt geantwoord dat de elite wilde benadrukken dat zij gelijk waren aan de andere burgers, wordt geen scorepunt toegekend (omdat het specifiek gaat om politieke rechten).

3. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 1, vraag 2

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 1 – vraag 2

In 514 voor Christus doodden de Atheense burgers Harmodios en Aristogeiton de alleenheerser Hipparchos. Enkele jaren daarna besloot het stadsbestuur op het centrale plein in Athene standbeelden van Harmodios en Aristogeiton te plaatsen en legde vast dat elk jaar offers moesten worden gebracht bij deze beelden.

Licht dit besluit toe door:

- aan te geven welk politiek motief het Atheense stadsbestuur had om beelden van juist deze mannen te laten plaatsen, en
- uit te leggen dat door te laten offeren bij de beelden het stadsbestuur het denken over politiek in de stadstaat beïnvloedde.

Maximumscore 3 punten

Het juiste antwoord is:

- Het stadsbestuur liet de mannen afbeelden omdat die door het doden van de alleenheerser een bijdrage hadden geleverd aan het begin van de Atheense democratie (waarvan het bestuur deel uitmaakte). (1 punt)
- Door te laten offeren bij de standbeelden bleef het doden van de alleenheerser onderwerp van gesprek / in het geheugen, waardoor de inwoners van Athene eraan herinnerd werden dat in Athene geen alleenheersers werden toegestaan / dat de democratie waardevol was (wat het denken over politiek beïnvloedde). (2 punten)

1.3 Tijdvak 3: tijd van monniken en ridders (500 – 1000) / vroege middeleeuwen

4. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 4

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 1 – vraag 4

De Normandiërs veroverden in 1066 Engeland, waarna hun aanvoerder, Willem de Veroveraar, Engelse landerijen toewees aan Normandische edelen die mee hadden gestreden. De Normandiërs introduceerden daarna de *primogenituur*, de bepaling dat de oudste zoon alles erfde, terwijl eventuele dochters en jongere zonen werden uitgesloten van de erfenis.

Volgens historici ondersteunde de introductie van de *primogenituur* de invoering van het feodale stelsel. Ondersteun deze redenering door:

- aan te tonen dat Willem de Veroveraar het feodale stelsel invoerde in Engeland en
- uit te leggen op welke wijze de *primogenituur* het functioneren van dit stelsel ondersteunde.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Willem de Veroveraar wees zijn vazallen land toe in ruil voor hun militaire dienst (wat past bij het feodale stelsel).

De invoering van de primogenituur:

- Voorkwam dat het land verdeeld raakte onder meerdere erfgenamen;
- Waardoor de leenheer (een van de volgende):
 - Vazallen had met voldoende middelen voor de feodale verplichtingen.
 - Zijn gezag niet behoefde uit te oefenen over (te) veel verschillende vazallen.

1.4 Tijdvak 4: tijd van steden en staten (1000 – 1500) / hoge en late middeleeuwen

5. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 4

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 4

Twee gegevens over het ontstaan van gilden in West-Europa:

- 1 De eerste gilden die ontstonden in de tiende eeuw waren koopmansgilden, waarin kooplieden die rondreisden tussen jaarmarkten en lokale markten, zich organiseerden.
- 2 Rond de twaalfde eeuw ontstonden er in steden ambachtsgilden, die in een machtsstrijd kwamen met de rondreizende kooplieden.

Verklaar de gegevens door aan te geven:

- dat de vorming van gilden in West-Europa niet mogelijk was door de economische toestand in de vroege middeleeuwen, en
- dat de kooplieden zich in de tiende eeuw genoodzaakt voelden om zich te verenigen in een gilde door de bestaande feodale samenleving in West-Europa, en ten slotte
- dat de machtsstrijd tussen de kooplieden en de ambachtslieden mede werd veroorzaakt door de toenemende zelfstandigheid van steden.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In de vroege middeleeuwen was in West-Europa sprake van een vrijwel volledige zelfvoorzienende/agrarische samenleving (waardoor er (te) weinig kooplieden/ambachtslieden waren om gilden mee te vormen).
- De rondreizende kooplieden waren niet verbonden aan de feodale heersers van de gebieden waar zij door(hen) reisden / reisden ver van de bescherming van hun eigen heer, zodat zij genoodzaakt waren zich te organiseren om hun veiligheid/werkomstandigheden te regelen.
- Door de privileges die steden kochten/kregen, konden de ambachtslieden/gilden van die stad regels opstellen die de rondreizende kooplieden benadeelden / die de winst van de rondreizende kooplieden onder druk zetten (wat leidde tot conflicten).

6. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 1, vraag 6

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 6

De schatrijke Italiaanse bankier Giovanni Arnolfini vestigde zich in Brugge. Rond 1461 besloot de Bourgondische hertog Filips de Goede om Arnolfini een belangrijke functie aan zijn hof te geven en hem te benoemen in een ridderorde.

Beredeneer:

- op welke wijze Arnolfini als bankier een positie kreeg die ertoe leidde dat Filips de Goede hem een belangrijke functie gaf aan het hof, en
- welk politiek motief Filips de Goede had voor de benoeming van Arnolfini in een ridderorde.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Als bankier kon Arnolfini leningen/voorschotten geven aan Filips de Goede waardoor hij werd beloond met een functie aan het hof / zodat Filips de Goede hoopte op meer leningen in ruil voor de benoeming.
- Met de benoeming in een ridderorde zorgde Filips de Goede ervoor dat Arnolfini de status kreeg die paste bij het hof / liet Filips de Goede zien dat hij trouwe medewerkers beloonde / met de benoeming van patriciër tot ridder verminderde Filips de Goede de macht/invloed van de adel.

1.5 Tijdvak 5: tijd van ontdekkers en hervormers (1500 – 1600) / renaissancetijd

7. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 2, vraag 8

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 8

De Portugese missionaris Diego del Santissimo Sacramento bezocht rond 1584 prehistorische rotstekeningen bij de Afrikaanse stad M'banza-Kongo. Hij schreef daarover: "Men denkt dat het Sint Thomas [een leerling van Jezus] was, die deze teksten in de steen achterliet."

Leg uit dat Diego del Santissimo Sacramento de prehistorische Afrikaanse cultuur bekeek vanuit zijn eigen wereldbeeld.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De verklaring van Diego del Santissimo Sacramento dat de prehistorische Afrikaanse rotstekeningen waren gemaakt door Sint Thomas paste bij zijn wereldbeeld als missionaris/christen, omdat hij het hierdoor belangrijk vond te vermelden dat Afrika was bezocht door een leerling van Jezus / zich niet kon voorstellen dat de rotstekeningen waren gemaakt door een prehistorische Afrikaanse beschaving / onbekende fenomenen verklaarde vanuit zijn christelijke kennis.

1.6 Tijdvak 6: tijd van regenten en vorsten (1600 – 1700) / Gouden Eeuw

8. Geschiedenis VWO 2019, tijdvak 2, vraag 8

Oefenvraag examen 2019 tijdvak 2 – vraag 8

In het begin van de vroegmoderne tijd werd de boekdrukkunst verbeterd, wat onder andere bijdroeg aan de ontwikkeling van vorstelijk absolutisme.

Leg uit dat de verbetering van de boekdrukkunst hieraan kon bijdragen.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de verbetering van de boekdrukkunst konden vorsten sneller / meer wetten in het hele land afkondigen / meer propagandaboodschappen verspreiden, waardoor hun macht over het hele land / onder de bevolking werd geconsolideerd / werd verstevigd (zodat het vorstelijk absolutisme werd bevorderd).

9. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 1, vraag 9

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 9

Een anekdote:

In 1679 verzochten regenten van het gewest Utrecht aan stadhouder Willem III om tijdens een bijeenkomst de belangrijkste bestuursfuncties in het gewest te verdelen. Hij moest hiervoor briefjes uit een hoed trekken en ongezien uitdelen aan de verschillende regenten. De functie die op het briefje stond werd aan de regent toegewezen.

Met deze anekdote kun je verandering en continuïteit aantonen in het bestuur van de gewesten van de Republiek.

Licht dit toe door:

- aan te tonen dat deze werkwijze oligarchisering versterkte, en
- uit te leggen welke gewestelijke politieke continuïteit werd gehandhaafd door dit verzoek van de regenten.

Maximumscore 3 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Deze manier van verdelen versterkte oligarchisering omdat de bestuursfuncties alleen onder (een beperkte groep) regenten(families) werden verdeeld. (1 punt)
- Met dit verzoek voorkwamen de regenten dat de stadhouder werkelijk invloed had op de verdeling van de functies in het gewest, waarmee het particularisme (of een juiste omschrijving hiervan) werd gehandhaafd. (2 punten)

Opmerking

Alleen als het antwoord op de tweede deelvraag een combinatie bevat van een juist voorbeeld van gewestelijke politieke continuïteit en een verwijzing naar het uitsluiten van de stadhouder, worden scorepunten toegekend.

10. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 9

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 2 – vraag 9

bron 6

In 1788 schrijft Olympe de Gouges in een pamflet over slaafgemaakten:

Almachtige God! En de natuur huivert niet! Als ze 1) dieren zijn, zijn wij dan niet net zo? Hoe verschillen witte mensen van hen? Het is slechts kleur. (...) De kleur van de mensheid is gevarieerd, net als alle dieren die de natuur heeft voortgebracht, evenals de planten en mineralen. Waarom concurreert de dag niet met de nacht of de zon niet met de maan en de sterren van het firmament? Alles is gevarieerd, dat is de schoonheid van de natuur.

Noot 1) Olympe de Gouges bedoelt zwarte slaafgemaakten.

Gebruik bron 6.

Toon aan dat dit pamflet van De Gouges past bij het rationalisme, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In het pamflet maakt Olympe de Gouges gebruik van een logische redenering / haar verstand / haar kennis van natuurwetten om tot een conclusie te komen over slaafgemaakten (wat past bij het rationalisme),
- door te schrijven dat kleurverschil een natuurlijk verschijnsel is bij mensen, net als bij dieren/planten/mineralen. Deze manier van verdelen versterkte oligarchisering omdat de bestuursfuncties alleen onder (een beperkte groep) regenten(families) werden verdeeld.

Opmerking

Alleen als het antwoord een juiste uitleg bevat over het gebruik van de rede, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.

1.7 Tijdvak 7: tijd van pruiken en revoluties (1700 – 1800) / eeuw van de Verlichting

1.1. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 2, vraag 16

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 2 – vraag 16

In 1848 publiceerde William Wells Brown in de Verenigde Staten het boek *The Anti-Slavery Harp* (De anti-slavernij harp), met liederen die gezongen konden worden tijdens bijeenkomsten van abolitionisten. Een van de liederen in dit boek was geschreven op de melodie van de *Marseillaise*, een strijdlied uit de Franse Revolutie.

Een bewering:

Brown wilde met dit liedboek het succes van de bijeenkomsten van de abolitionisten bevorderen.

Ondersteun de bewering door:

- aan te geven welke boodschap Brown met zijn keuze voor de melodie van de *Marseillaise* wilde overbrengen, en
- twee verschillende argumenten te geven waardoor het zingen van liederen de bijeenkomsten van de abolitionisten effectiever maakte.

Maximumscore 4 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Tijdens de Franse Revolutie werd gestreden tegen ongelijkheid/voor vrijheid, zodat Brown door te kiezen voor deze melodie de boodschap overbracht dat abolitionisten ook streden voor vrijheid/gelijkheid / dat abolitionisten bereid zijn te strijden voor de verlichte denkbeelden (2 punten).
- Het zingen van liederen maakte de bijeenkomsten effectiever, omdat (twee van de volgende):
 - de boodschap van de abolitionisten snel kon worden verspreid via liederen (omdat een lied makkelijk te onthouden was / snel kon worden aangeleerd).
 - het zingen van liederen de bijeenkomsten van abolitionisten aantrekkelijker maakte / meer deelnemers trok.
 - de boodschap van de abolitionisten kon worden verspreid onder mensen die niet konden lezen.
 - zingen voor een gevoel van saamhorigheid zorgde waardoor de aanwezigen zich bleven inzetten voor het abolitionisme.

1.8 Tijdvak 8: tijd van burgers en stoommachines (1800 – 1900) / industrialisatietijd

12. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 14

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 1 – vraag 14

In 1889 werd in Nederland de Arbeidswet ingevoerd. Hierin werd bepaald dat de werktijd in fabrieken voor jongeren en vrouwen werd ingekort. De werktijd voor volwassen mannen werd niet ingeperkt. De feministe Wilhelmina Drucker verzette zich tegen deze Arbeidswet omdat ze vond dat de verdere emancipatie van vrouwen erdoor werd gehinderd. Ze richtte in 1889 de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht op, mede geïnspireerd door de aanname van de Arbeidswet.

Licht de reactie van Drucker toe door:

- een argument te geven voor het standpunt dat de Arbeidswet de verdere emancipatie van vrouwen hinderde, en
- te beredeneren waarom de aanname van deze Arbeidswet volgens Drucker duidelijk maakte dat er vrouwenkiesrecht moest komen.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de verkorte arbeidstijd zouden vrouwen minder in staat zijn in hun eigen onderhoud te voorzien / meer afhankelijk zijn van het inkomen van hun man (zodat de Arbeidswet de verdere emancipatie van vrouwen hinderde).
- In 1889 hadden alleen mannen kiesrecht en volgens Drucker bewees de aanname van de Arbeidswet dat mannen wetten aannamen die de verdere emancipatie van vrouwen hinderden / was vrouwenkiesrecht nodig om ervoor te zorgen dat er wetten zouden worden aangenomen die de emancipatie van de vrouw wel zouden bevorderen (zodat er vrouwenkiesrecht moest komen).

Opmerking

*Als bij het antwoord op de eerste deelvraag wordt ingegaan op de ontstane ongelijkheid tussen mannen en vrouwen, wordt geen scorepunt toegekend (omdat beantwoord moet worden op welke wijze de Arbeidswet de **verdere** emancipatie van vrouwen hinderde).*

1.9 Tijdvak 9: tijd van de wereldoorlogen (1900 – 1950) / eerste helft 20e eeuw

13. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 13

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 2 – vraag 13

Vanaf 1915 ontvingen Belgische soldaten 'frontblaadjes' met daarin nieuws over de oorlog. In deze blaadjes stonden regelmatig artikelen over twee gebeurtenissen uit het verleden:

- 1 de Guldensporenslag.
- 2 de Belgische Opstand.

De artikelen over deze twee gebeurtenissen moesten **dezelfde** boodschap overbrengen aan de frontsoldaten, zowel voor de Vlaamstalige als de Franstalige soldaten.

Beredeneer welke boodschap dat was, waarna je je antwoord illustreert met een van beide gebeurtenissen.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is:

- De boodschap werd overgebracht dat Belgen met succes hun onafhankelijkheid konden bevechten/zich succesvol konden verzetten tegen onderdrukkers/de Duitsers,
- door te verwijzen naar de Guldensporenslag waarin de (Vlaamse) boeren/het gemeen kans had gezien de adel/machthebbers te verslaan.

of

- door te verwijzen naar de Belgische Opstand waarin de (voornamelijk Franstalige) Belgen het leger van Willem I weerstonden / zich afscheidden van Nederland.

14. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 20

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 20

bron 10

Op 23 mei 1943 schrijft de negentienjarige Elly Herschel vanuit vernietigingskamp Sobibor (in het door Duitsland bezette Polen) aan haar ouders in doorgangskamp Westerbork (Nederland):

Lieve ouders, Ik ben hier in een werkkamp, en werk in de wasserij. Met mij gaat alles goed. Het eten is hier goed. Er zijn hier Nederlanders, Fransen, Polen en Russen. Ik heb ook veel vrienden. Lieve ouders, schrijf snel terug, groeten en kussen, jullie dochter Elly L. Herschel. Groeten aan alle vrienden.

Gebruik bron 10.

De brief van Elly Herschel is een voorbeeld van brieven die gevangenen in Sobibor verplicht moeten sturen naar familieleden.

Leg met een verwijzing naar de brief uit, wat de Duitse bezetter hiermee wil bereiken.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de verplichting brieven te sturen waarin staat dat Sobibor een werkkamp is / dat de gevangene in Sobibor het goed maakt/goed te eten krijgt/vrienden heeft, wil de Duitse bezetter ervoor zorgen dat er geen onrust/verzet ontstaat bij Joodse mensen die nog in doorgangskampen/in getto's verblijven / bij familieleden/kennissen in bezet Nederland.

1.10 Tijdvak 10: tijd van televisie en computer (vanaf 1950) / 2e helft 20e eeuw

15. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 1, vraag 26

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 26

bron 14

In de tweede helft van de twintigste eeuw verschijnt in het tijdschrift Moeder-Vrouwenpost; praktisch tijdschrift voor de vrouw in het gezin een artikel over scooters. Een fragment hieruit:

De scooter heeft de vrouw geheel op het niveau van de man gebracht. Zij kwam nu ook in de wereld van de machine, die tot voor kort alleen aan hem behoorde. Het moesten scooters zijn, die de mannen dit eigen terrein kwijt deden raken; machines, waarbij de dames hun vrouwelijkheid allerm minst hebben verloren. (...) Het vehikel wordt even hard vertroeteld als zij zorg besteden aan hun eigen make-up.

Gebruik bron 14.

Je besluit dit artikel te gebruiken voor een onderzoek naar sociaal-culturele veranderingsprocessen in Nederland in de tweede helft van de twintigste eeuw.

Licht je besluit toe door aan te geven:

- welk sociaal-cultureel veranderingsproces je met dit fragment kunt onderzoeken, en
- met een verwijzing naar de bron dat dit artikel ook gebruikt kan worden om het traditionele rollenpatroon te onderzoeken.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Je kunt dit artikel gebruiken voor een onderzoek naar de verandering van de positie van vrouwen / de toenemende mobiliteit van vrouwen / de toenemende zelfstandigheid van vrouwen / zelfbewustheid van vrouwen.
- In dit artikel wordt uitgegaan van het traditionele beeld dat vrouwen en mannen elk hun eigen terrein hebben / dat het werken met machines eigenlijk niet geschikt is voor vrouwen,
- omdat de auteur beschrijft dat (een van de volgende):
 - vrouwen 'vrouwelijk' moeten blijven.
 - vrouwen bezig zijn met make-up.
 - scooterbezit passend is omdat het de 'vrouwelijkheid' niet aantast.

Opmerkingen

- Als bij de eerste deelvraag alleen wordt ingegaan op de toenemende welvaart, wordt geen scorepunt toegekend (omdat dit geen sociaal-cultureel veranderingsproces is).*
- Alleen als het antwoord op de tweede deelvraag een juist voorbeeld van het traditionele rollenpatroon bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*

16. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 26

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 26

Een gegeven:

In 1995 stelden enkele Kamerleden van de Tweede Kamer voor om een nieuw artikel aan de grondwet toe te voegen, waardoor de overheid de taak kreeg het gebruik van de Nederlandse taal te bevorderen.

Beredeneer waardoor de Kamerleden dit artikel noodzakelijk vonden, waarbij je je antwoord ondersteunt met een kenmerkend aspect.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Uit het antwoord moet blijken dat de Kamerleden het noodzakelijk vonden met dit artikel de rol / het gebruik van de Nederlandse taal in de samenleving zeker te stellen omdat:

- Door 'de ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen' Nederlands voor steeds meer inwoners niet de eerste taal was / naast Nederlands andere talen moesten worden ingezet om te communiceren met Nederlandse burgers.

Of

- Door groei van 'de eenwording van Europa' het gebruik van de Nederlandse taal onder druk kwam te staan (in de Europese samenwerking).

2. Historische context: Steden en burgers in de Lage Landen (1050 – 1700)

2.1 Wat maakte de opkomst van een stedelijke burgerij in de Nederlandse gewesten mogelijk (1050 – 1302)?

17. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 6

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 3 – vraag 6

In Harderwijk werd in een bouwput een middeleeuws 'paardgewichtje' gevonden. Dit gewichtje, in de vorm van een paard, werd gebruikt voor het wegen van zilveren en gouden munten. Dit was noodzakelijk, omdat in de middeleeuwen de waarde van de verschillende munten werd bepaald aan de hand van hun gewicht in edelmetaal.

Verklaar dat het gebruik van dit gewichtje in Harderwijk:

- mede voortkwam uit het Harderwijker lidmaatschap van de Hanze, en
- door een economische innovatie in de late middeleeuwen steeds minder vóórkam in handelstransacties.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de komst van handelaren uit verschillende Hanzesteden / door de deelname van Harderwijk aan de internationale handel kwamen verschillende munteenheden in omloop (waardoor de munten moesten worden gewogen om de waarde vast te stellen).
- Door de introductie van de wisselbrief werd minder met munten betaald / werden geldtransacties in de internationale handel eenvoudiger.

18. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 5

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 1 – vraag 5

Een anekdote:

Vanaf 1252 verleende gravin Margaretha II van Vlaanderen privileges aan kooplieden uit Duitsland, Frankrijk en Spanje. De kooplieden mochten zich in de stad Brugge vestigen, betaalden minder tol, mochten huizen in de stad kopen en tegen gunstige voorwaarden kelders en pakhuizen huren. De poorters van Brugge verzetten zich aanvankelijk tegen haar besluit die privileges te verlenen.

Licht deze anekdote toe door:

- aan te geven welke economische verandering Margaretha in Brugge bevorderde met het verlenen van de privileges en
- te beredeneren welk economisch en welk politiek bezwaar de poorters van Brugge hadden tegen het verlenen van de privileges.

Maximumscore 3 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Margaretha's besluit bevorderde dat de internationale handelspositie van Brugge verbeterde / dat Brugge aansluiting zocht op overzeese handel (met de Hanze/Frankrijk en Spanje).

De poorters van Brugge verzetten zich hiertegen vanuit:

- Het economische bezwaar dat de Brugse poorters/kooplieden hierdoor concurrentie kregen van buitenlandse kooplieden.
- Het politieke bezwaar dat hiermee de invloed van het grafelijke gezag in Brugge toenam / dat dit inging tegen hun (stads)recht om zelf te bepalen wie zich in hun stad mochten vestigen / om zelf te bepalen welke privileges niet-poorters mochten hebben.

19. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 5

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 1 – vraag 5

In 1306 kwamen in de Frans-Vlaamse stad Sint-Omaars ambachtsgilden in conflict met de bestuurders van de stad. Het stadsbestuur ontdekte dat de leiders van de ambachtsgilden correspondeerden met de leiders van de ambachtsgilden in Brugge en stelde een onderzoek in.

Geef aan welk verband er bestond tussen dit onderzoek en een gebeurtenis uit 1302.
Let op: je moet na het noemen van een gebeurtenis uit 1302 een uitleg geven.

Maximumscore 1 punt

Kern van een juist antwoord is:

- In 1302 vond de Guldensporenslag plaats / was het Vlaamse gemeen succesvol in opstand gekomen tegen de patriciërs, zodat het stadsbestuur van Sint-Omaars met een onderzoek wilde uitsluiten/voorkomen dat de eigen ambachtslieden door middel van deze correspondentie inspiratie/steun zochten bij/kregen van deze (machtige) Vlaamse ambachtslieden.

Opmerking

Alleen als het antwoord een combinatie bevat van een verwijzing naar de Guldensporenslag/de succesvolle opstand van het Vlaamse gemeen en een daarbij passende uitleg over het onderzoek, wordt 1 scorepunt toegekend.

2.2 Welke invloed hadden sociaaldemocratische en politieke ontwikkelingen op de positie van de stedelijke burgerij in de Nederlandse gewesten (1302 – 1602)?

20. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 6

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 1 – vraag 6

De humanist Johannes Ludovicus Vives pleitte ervoor dat het stadsbestuur in Brugge de armenzorg op zich nam. Hij schreef in 1525 in zijn boek *Over de hulp aan de armen*: "Er zal een grotere rust zijn als er voor allen wordt gezorgd. De eensgezindheid wordt groot. De arme zal immers niet afgunstig zijn op de rijke. Hij zal hem liefhebben als weldoener."

Licht deze ideeën over de behoefte aan armenzorg toe door:

- aan te tonen dat Vives het stadsbestuur herinnerde aan *bonum commune*, en
- aan te geven welke verandering in handelsstromen ervoor zorgde dat de economie in Brugge aan het begin van zestiende eeuw achteruit ging.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Vives beweerde dat armenzorg voor meer rust/eenheid in de stad zorgde / dat armenzorg de kans gaf om je als weldoener op te stellen naar je medeburger waardoor armenzorg het algemeen belang diende (wat paste bij de ideeën over *bonum commune*).
- Aan het begin van de zestiende eeuw verschoof het zwaartepunt van de (opkomende wereld)handel (met onder andere de Spaanse koloniën) naar Antwerpen / werd de scheepvaart naar Brugge gehinderd door de verzanding van het Zwin / lag Brugge niet langer aan gunstige vaarwegen naar zee (waardoor de economie in Brugge achteruit ging).

Opmerking

*Alleen als het antwoord bij de eerste deelvraag een combinatie bevat van een verwijzing naar de uitspraak van Vives en een uitleg over hoe dit paste bij *bonum commune*, wordt 1 scorepunt toegekend.*

21. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 2, vraag 7

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 7

Een geschiedenis:

In de Sint-Bavokerk in Haarlem deelden vanaf 1475 burgers, die hiervoor werden aangesteld door het stadsbestuur, wekelijks brood uit aan de armen van de stad. Als dank voor het ontvangen van brood moesten de armen bidden voor het zielenheil van de burgers die deze hulp betaalden. Deze geschiedenis toont aan dat in Haarlem in 1475:

- het stadsbestuur uitging van het idee van *bonum commune*, en
- een verandering had plaatsgevonden in de armenzorg.

Toon aan dat beide beweringen juist zijn, telkens met een verwijzing naar deze geschiedenis.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Volgens de historicus droeg de bepaling bij aan het oplopende conflict tussen het ambachtslieden/handwerkers en de patriciërs over inspraak in het stadsbestuur / over de macht van de patriciërs in het stadsbestuur omdat handwerkers/ambachtslieden (die het zich niet konden veroorloven één jaar en één dag niet te werken) door deze bepaling niet in het bestuur konden worden verkozen.

22. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 5

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 5

Een geschiedenis:

Vanaf de twaalfde eeuw stond op het marktplein van de stad Luik een stenen zuil, de 'perroen' genaamd. Nieuwe wetten waren pas geldig als ze bij de perroen werden afgekondigd. Vanaf 1465 voerden de inwoners van Luik oorlog met de Bourgondische hertogen. Hertog Karel de Stoute won de oorlog en besloot de perroen uit Luik weg te laten halen en in Brugge tentoon te stellen voor de koopmansbeurs.

Licht het besluit van Karel de Stoute toe door:

- uit te leggen welk politiek beleid in de Nederlanden de hertog uitvoerde door het weghalen van de perroen, en
- de keuze te verklaren de perroen juist voor de koopmansbeurs te plaatsen.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De hertog voerde een centralisatiepolitiek / ging in tegen het stedelijk particularisme, omdat Luik haar stedelijke autonomie verloor door het weghalen van de perroen / omdat Luik zelf geen wetten meer kon afkondigen. (2 punten)
- Door de perroen tentoon te stellen voor de koopmansbeurs (die door veel buitenlandse kooplieden werd bezocht) werd buiten de Nederlanden bekend hoe machtig de Bourgondische hertog was / waarschuwde de hertog de kooplieden in het stadsbestuur niet in opstand te komen. (1 punt)

Opmerkingen

- Alleen als bij de eerste deelvraag het verband wordt uitgelegd tussen het centralisatiebeleid / het ingaan tegen het stedelijke particularisme en het weghalen van de perroen, worden scorepunten toegekend.
- Alleen als in het antwoord op de tweede deelvraag specifiek wordt ingegaan op het internationale karakter van de koopmansbeurs / de rol van de kooplieden in het stadsbestuur, wordt 1 scorepunt toegekend.

23. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 2, vraag 8

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 2 – vraag 8

In april 1550 protesteerde het stadsbestuur van Antwerpen tegen een verordening van Karel V. In deze verordening stond dat het drukken en bezitten van ketterse boeken en het bijwonen van ketterse bijeenkomsten met de dood moest worden bestraft. Het stadsbestuur vreesde dat de economie van Antwerpen zou lijden onder deze maatregelen. Het onderhandelde succesvol met de vertegenwoordiger van Karel V over een meer gematigde verordening waarin "onze kooplieden en ingezetenen zouden blijven bij hun oude vrijheden en voordelen".

Geef aan:

- dat het stadsbestuur uitging van particularisme, en
- waarom het stadsbestuur verwachtte dat de economie van Antwerpen zou lijden onder de verordening van Karel V.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het bestuur wilde dat 'de oude vrijheden en voordelen' van de stad behouden bleven / verzette zich tegen de uitvoering van een centraal opgelegde maatregel (wat past bij particularisme).
- Het stadsbestuur van Antwerpen verwachtte dat (buitenlandse) protestantse handelaren niet meer naar Antwerpen zouden komen / dat er onrust in de stad zou ontstaan onder (protestantse) handelaren (waar de economie onder zou lijden).

24. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 7

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 7

In 1537 werd in Antwerpen *Dat leven ons Heeren Christi Jesu* uitgegeven. Er was een grote vraag naar dit boek, dat was vertaald uit het Latijn en waarin met 186 afbeeldingen het leven van Jezus Christus werd geïllustreerd. Het boek werd kort na uitgave geplaatst op lijsten voor 'quade en suspecte' (slechte en verdachte) boeken die in beslag moesten worden genomen.

Verklaar:

- de vraag naar boeken zoals deze vanuit de opkomst van de individuele geloofsbeleving in de Nederlanden, en
- de plaatsing van dit boek op de lijst van boeken die in beslag moesten worden genomen, waarbij je je antwoord ondersteunt met een kenmerkend aspect uit de vroegmoderne tijd.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de meer individuele geloofsbeleving was er een grote vraag naar boeken zoals deze (met illustraties/in de volkstal) omdat gelovigen hiermee het leven van Jezus zelf/thuis konden bestuderen.
- Het boek kwam op de lijst als 'slecht en verdacht' omdat de zorg bestond dat mensen geloofsideeën kregen die niet pasten bij het katholieke geloof / dat de rol van de katholieke kerk werd aangetast,
- wat past bij 'de protestantse reformatie die de splitsing van de christelijke kerk in West-Europa tot gevolg had'.

Opmerking

Als bij de tweede deelvraag het kenmerkend aspect 'het conflict in de Nederlanden dat resulteerde in de stichting van een Nederlandse staat' wordt genoemd, wordt geen scorepunt toegekend.

2.3 In hoeverre bepaalde de burgerij de ontwikkelingen in de Republiek in de Gouden Eeuw (1602 – 1700)?

25. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 7

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 2 – vraag 7

bron 4

Een Duitse huursoldaat houdt tussen 1625 en 1649 een dagboek bij van zijn leven in het Heilige Roomse Rijk. In 1635 schrijft hij:

We trokken naar Reichenweier in de Elzas. We hebben het stadje belegerd en beschoten. Op 3 juli gaven ze zich over. (...) Vervolgens trokken we naar Gemar, dat we ook veroverden. Toen gingen we terug naar Colmar. Daar waren we tijdens de oogsttijd in het veld gelegerd. We hebben de inwoners van Colmar het koren van de akkers rondom de stad ontnomen door het te maaien, met onze paarden te vertrappen en te verbranden. Vanuit de stad schoot men hevig met kanonnen op ons.

Gebruik bron 4.

Stel: je besluit deze bron te gebruiken voor je onderzoek naar de komst van seizoenarbeiders uit het Heilige Roomse Rijk naar de Republiek.

Ondersteun je beslissing door:

- vanuit de aard van de bron te verklaren dat je de informatie in de bron betrouwbaar vindt, en
- aan de bron een oorzaak te ontleen voor het vertrek van Duitse seizoenarbeiders naar de Republiek, en
- zonder bron het conflict te noemen dat in het Heilige Roomse Rijk wordt uitgevochten in die tijd.

Maximumscore 3 punten

Kern van een juist antwoord is:

- De soldaat houdt het dagboek bij voor zichzelf waardoor hij geen reden heeft om de situatie anders voor te stellen.
- Uit de bron blijkt dat de oorlogvoering leidt tot vernietiging van oogsten / dat de bevolking lijdt onder de oorlog zodat sommigen/seizoensarbeiders naar de Republiek trekken (om daar te werken/veilig te zijn).
- In die tijd wordt de Dertigjarige Oorlog uitgevochten.

26. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 1, vraag 9

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 9

In het begin van de zeventiende eeuw kreeg de Republiek een leidende positie in de wereldhandel, die later werd overgenomen door Engeland.

Verklaar beide ontwikkelingen door:

- een beslissing te noemen die in 1602 in de Republiek werd genomen om de positie in de wereldhandel te stimuleren, en
- uit te leggen welk Engels economisch beleid in de zeventiende eeuw eraan bijdroeg dat de Republiek de leidende positie kwijtraakte.

Maximumscore 3 punten

Kern van een juist antwoord is:

- In 1602 werd de beslissing genomen om de VOC op te richten/een monopolie te geven (om de positie van de Republiek in de wereldhandel te stimuleren). (1 punt)
- Engeland ging een mercantilistisch beleid voeren / gaf de East India Company het monopolie op de handel in Azië / voerde de Navigation Acts in, wat eraan bijdroeg dat de Republiek concurrentie kreeg/minder producten kon verhandelen/minder winst maakte. (2 punten)

27. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 10

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 10

In de stad Leiden bepaalde het stadsbestuur in 1702 dat de bestuurlijke functies moesten worden toegewezen aan 'diegenen van wie voorouders een aanzienlijke positie in het bestuur hebben gehad'.

Leg uit dat een bepaling als deze in de Republiek leidde tot een toename van de Oranjegezindheid onder het gemeen.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

- Uit het antwoord moet blijken dat deze bepaling oligarchisering (of een juiste beschrijving daarvan) bevorderde (waardoor de regenten hun eigen belangen konden dienen), waardoor het gemeen Oranjegezinder werd omdat het dacht dat de prins van Oranje/de stadhouder de belangen van het gemeen beter zou beschermen.

28. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 9

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 9

Een geschiedenis:

In september 1672 eiste een groep burgers het aftreden van het stadsbestuur van Purmerend, omdat de regenten raadspensionaris Johan de Witt zouden hebben gesteund. Zij wilden een nieuw bestuur waarin regenten en burgers plaats zouden nemen. Na onderzoek besloot stadhouder Willem III dat de stadsbestuurders niet hoefden af te treden omdat de beschuldiging niet klopte én omdat de bestuurders hem trouw beloofden.

Verklaar de beslissing van Willem III door:

- uit te leggen waardoor een trouw stadsbestuur voor Willem III juist in 1672 belangrijk was, en
- de politiek-bestuurlijke ontwikkeling uit de tweede helft van de zeventiende eeuw te noemen die Willem III versterkte met zijn beslissing.

Maximumscore 3 punten

Het juiste antwoord is:

- Door de buitenlandse aanvallen/de politiek instabiele situatie tijdens het Rampjaar moest Willem III kunnen rekenen op trouwe bestuurders / had Willem III voor zijn pas aangevangen functie als stadhouder de steun van de regenten nodig. (2 punten)
- Willem III versterkte de oligarchisering (of een juiste omschrijving daarvan). (1 punt)

Opmerking

Alleen als het antwoord bij de eerste deelvraag een combinatie bevat van het Rampjaar/zijn pas aangevangen functie (of een juiste omschrijving daarvan) en een verklaring voor het besluit van Willem III, worden scorepunten toegekend.

3. Historische context: Verlichting (1650–1900)

3.1 Welke ideeën ontstonden tijdens de Verlichting over een meer rechtvaardige samenleving (1650 – 1789)?

29. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 10

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 1 – vraag 10

Bron 5

In 1781 schrijft de Franse schrijver Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais een toneelstuk. De hoofdpersoon, de dienaar Figaro, zegt hierin: Wat! Omdat u een belangrijke edelman bent, denkt u dat u een groot genie bent! Op welke manier? Hoe bent u de rijke en machtige graaf Almaviva geworden? U hebt de moeite genomen geboren te worden – niets meer! Terwijl de moeilijkheden die ik moest overwinnen meer talenten vereisten dan nodig zijn om een Rijk te besturen. En wat, edelste graaf zijn uw aanspraken op het aanzien, op de pompeuze titels en de onmetelijke rijkdom waar u zo trots op bent en die u bij toeval hebt verkregen?

Gebruik bron 5. Een bewering:

Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais wil verlichte denkbeelden verspreiden.

Ondersteun deze bewering door:

- met de bron uit te leggen welk verlicht denkbeeld wordt verwoord in dit toneelstuk en
- zonder bron te verklaren waardoor een toneelstuk geschikt is voor de verspreiding van nieuwe denkbeelden.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Figaro protesteert tegen het krijgen van voorrechten/rijkdom/titels op basis van geboorte, wat past bij het verlichte denkbeeld dat de bestaande gezagsverhoudingen niet redelijk zijn / dat de indeling van de samenleving moet worden gemaakt op basis van talenten/verdiensten.
- Een toneelstuk kan denkbeelden verspreiden onder een ongeletterd/groot publiek / een toneelstuk wordt meerdere keren/op meerdere plaatsen opgevoerd.

30. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 11

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 11

Bron 5

In 1766 zegt koning Lodewijk XV tijdens een conflict met de hoogste rechtbank in Parijs:
Alleen ik vertegenwoordig de hoogste macht (...). Alleen aan mij danken de rechtbanken hun bestaansrecht en gezag. Het gezag dat zij uitoefenen, geschiedt uitsluitend uit mijn naam en blijft bij mij berusten. Het gebruik daarvan kan zich dus nooit tegen mij keren. De wetgevende macht behoort volledig toe aan mij, zonder dat ik die met iemand deel of daarvoor aan iemand ondergeschikt ben. Onder mijn gezag leggen mijn ambtenaren de wet – die zij zelf niet maken – vast op schrift, maken zij die bekend en voeren die uit (...). Mijn volk en ik zijn één. De rechten en belangen van de natie zijn onlosmakelijk verbonden met die van mijzelf en liggen volledig in mijn handen.

Gebruik bron 5.

Met deze rede wijst Lodewijk XV een standpunt van Montesquieu **en** een standpunt van Rousseau af.
Leg dit voor beide standpunten apart uit, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Maximumscore 4 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Lodewijk XV beweert dat rechtbanken hun gezag uitoefenen namens de koning / dat de wetgevende macht aan hem behoort, wat botst met het standpunt van Montesquieu/met de Trias Politica dat de verschillende machten gescheiden moeten blijven.
- Lodewijk XV beweert dat het gezag bij hem berust / dat de rechten van de natie volledig in handen van de koning liggen, wat botst met het standpunt van Rousseau dat de macht van het volk komt / dat de macht alleen via het sociale contract in handen komt van een heerser.

3.2 Hoe werden verlichte ideeën tijdens de democratische revoluties in de Verenigde Staten en Frankrijk in de praktijk gebracht (1776 – 1813)?

31. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 12

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 1 – vraag 12

Robespierre sprak zich uit voor de bouw van een publieke tribune die plaats bood aan twaalfduizend mensen. Vanaf die tribune zouden de vergaderingen van het parlement kunnen worden gevolgd.

Noem het politieke idee van Rousseau dat Robespierre hiermee wilde vormgeven.

Maximumscore 1 punt

Kern van een juist antwoord is:

- Robespierre wilde Rousseaus idee over directe democratie/de algemene wil/volkssoevereiniteit vormgeven (omdat door de publieke tribune deze wil van het volk gehoord kon worden / het volk goedkeuring/afkeuring kon laten blijken over kwesties die in het parlement aan de orde kwamen).

Opmerking

Als bij het antwoord alleen wordt ingegaan op gelijkheid (zonder het noemen van de directe democratie/algemene wil/volkssoevereiniteit), wordt geen scorepunt toegekend.

32. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 12

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 1 – vraag 12

Twee gegevens over de veroordeling van Olympe de Gouges:

1 In 1793 werd Olympe de Gouges ter dood veroordeeld na de publicatie van een pamflet waarin ze schreef dat de bevolking zou moeten kunnen kiezen welke staatsvorm Frankrijk zou moeten krijgen: een constitutionele monarchie of een republiek.

2 Een anonieme ooggetuige gaf kritiek op haar veroordeling, waarbij hij zei dat Olympe de Gouges gratie moest krijgen vanwege haar bijdrage aan de revolutie.

Licht beide gegevens toe door:

- uit te leggen dat de inhoud van het pamflet voor de jakobijnen reden was Olympe de Gouges ter dood te veroordelen en
- met een ander voorbeeld van het werk van Olympe de Gouges de mening van de ooggetuige dat zij had bijgedragen aan de revolutie te ondersteunen.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De jakobijnen/de radicalen waren de leiders van de republiek / stonden achter het besluit de koning te veroordelen, waardoor zij Olympe de Gouges vanwege haar bewering dat het volk ook mocht kiezen voor een constitutionele monarchie als tegenstander beschouwden (waarna zij haar als 'vijand van de revolutie' ter dood veroordeelden).
- Door het schrijven van de 'Verklaring van de rechten van de vrouw' had Olympe de Gouges bijgedragen aan het verspreiden van de (democratische/verlichte) ideeën van de revolutie.

33. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 13

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 13

De revolutionair Jacques Roux zei in 1793 in de Parijse Gemeenteraad:

"Wat heeft de Vrijheid te betekenen, wanneer de ene klasse van mensen de andere kan uithongeren? En wat blijft er over van de Gelijkheid, wanneer de rijke, vanuit zijn monopoliepositie, het recht van leven en dood kan uitoefenen over zijn broeders?"

Toon aan:

- dat volgens Roux de Franse Revolutie nog niet was voltooid, en
- dat Roux een risico nam met deze uitspraak op dat moment.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Roux vond dat de revolutie nog niet was voltooid omdat (verlichte) idealen van gelijkheid/vrijheid nog niet waren behaald voor alle Franse burgers / omdat niet alle burgers dezelfde rechten hadden.
- In 1793 is de periode dat onder leiding van de jacobijnen/Robespierre tegenstanders/mensen met kritiek werden vervolgd/gedood.

3.3 In welke mate bepaalden verlichtingsideeën de politieke cultuur in Europa (1813 – 1900)?

34. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 15

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 1 – vraag 15

bron 7

In 1903 schrijft de politicus Ferdinand Domela Nieuwenhuis na een grote spoorwegstaking:

Het werk van de bevrijding van de arbeiders moet het werk van de arbeiders zelf zijn. (...) De arbeiders moeten zelfstandig worden en op eigen benen leren staan, opdat zij niet een speelbal worden voor deze of gene politieke partij. (...) Steeds met discipline te schermen, kan wel een leger vormen van gehoorzame soldaten en volgzame schapen, goed om ter stembus te worden geleid, maar het heeft een verkeerde invloed, omdat het de zo hoog nodige revolutionaire geest doodt.

Gebruik bron 7. Ferdinand Domela Nieuwenhuis is een communist maar verandert vlak voor 1900 van politieke stroming. Hij roept na de staking in 1903 spoorwegarbeiders op de spoorwegen te vernielen en te saboteren om chaos te creëren.

Licht dit toe door:

- de richting binnen het socialisme te noemen waartegen Domela Nieuwenhuis zich in het artikel verzet, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
- zonder bron de politieke stroming te noemen waar de oproep van Domela Nieuwenhuis tot vernielen en saboteren van de spoorwegen bij past.

Maximumscore 3 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Domela Nieuwenhuis keert zich tegen de sociaaldemocraten,
- door te schrijven dat (een van de volgende):
 - arbeiders niet de speelbal moeten worden voor deze of gene politieke partij.
 - de bevrijding van de arbeiders niet door een politieke partij moet gebeuren die hen (als schapen) naar de stembus leidt.
 - de bevrijding van de arbeiders door middel van revolutie / niet via de stembus moet worden bereikt.
- De opvatting past bij het anarchisme (omdat Domela Nieuwenhuis vindt dat stakers/arbeiders het recht hebben de wet te overtreden om hun doel te bereiken / de spoorwegen mogen saboteren).

Opmerking

Alleen als het antwoord bij de eerste deelvraag een juiste socialistische richting bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.

35. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 2, vraag 14

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 2 – vraag 14

Twee gegevens over de oorlog waarin Griekenland vocht om onafhankelijk te worden van het Ottomaanse (Turkse) Rijk:

1 In 1824 stond in een Amerikaanse krant: "Er wordt gezegd 'de Grieken zijn verdeeld!' Maar het lijkt mij dat ze wel een band moeten hebben, wat het hen mogelijk maakt Turkije al meer dan vijf jaar te weerstaan."

2 Verschillende beroemde Britse auteurs besloten persoonlijk mee te vechten met de Grieken, omdat zij "hartstochtelijk wilden strijden voor de vrijheid van Griekenland, de bakermat van de beschaving."

Licht beide gegevens toe door:

- bij het eerste gegeven uit te leggen van welk nationalistisch uitgangspunt de krant uitging, en
- bij het tweede gegeven aan te geven bij welke negentiende-eeuwse literaire stroming het motief van de auteurs om te vechten past.

Maximumscore 3 punten

Kern van een juist antwoord is:

- De krant ging uit van het nationalistische uitgangspunt dat broederschap binnen één staat de drijfveer was van eenwording/streven naar onafhankelijkheid van een volk, door te beredeneren dat de Grieken de Turken konden weerstaan, omdat ze een band hadden / dat de Grieken succes hadden, omdat ze niet verdeeld waren. (2 punten)
- Het argument past bij de Romantische stroming (waar juist emotie een grote rol speelde / waarbij in de zoektocht naar identiteit werd teruggekeken naar het verleden). (1 punt)

36. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 15

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 3 – vraag 15

Bron 9

Wilhelmina Drucker schrijft in 1892 in haar brochure Een woordje aan de vrouwen van Nederland:

Elke keer dat ik een stomdronken kerel tegen een muur of brugleuning zie vallen of in zichzelf vloekend voortwaggelen, zeg ik tot mijzelf: zie, dát kan voogd zijn (...), dát vertegenwoordigt de waarheid, terwijl de vrouw, die tobt en zwoegt en werkt om haar familie brood te verschaffen, of dagen en nachten blokt om kennis te vergaren, verre beneden zulke [mannen] staat.

Gebruik bron 9. Wilhelmina Drucker beschrijft in de brochure thema's als:

- 1 het burgerlijk gezinsideaal
- 2 het maatschappelijke thema drankmisbruik

Leg voor beide thema's uit welke boodschap Wilhelmina Drucker met deze thema's over de maatschappelijke positie van de vrouw wil weergeven.

Maximumscore 4 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Wilhelmina Drucker geeft de boodschap weer dat door het burgerlijk gezinsideaal de man wordt erkend als hoofd van het gezin / de vrouw ondergeschikt is aan de man, zodat vrouwen hierdoor niet kunnen strijden voor gelijke rechten / zodat mannen de kans krijgen om van vrouwen te profiteren.
- Wilhelmina Drucker geeft de boodschap weer dat drankmisbruik ervoor zorgt dat mannen geen bijdrage leveren aan het gezin(sinkomen) / dat drankmisbruik mannen weerhoudt van het onderhouden van hun gezin, zodat de vrouwen (te) hard moeten werken om het gezin te onderhouden / zodat de vrouwen zich niet kunnen ontplooien omdat ze er in hun eentje voor staan.

4. Historische context: China (1842 – 2001)

4.1 Waardoor verloor China zijn positie als regionale grootmacht (1842 – 1911)?

37. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 1, vraag 14

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 14

Drie gegevens over de Taiping-opstand in China:

- 1 Hong, de leider van de opstand, noemde zichzelf 'Hemelse Koning' en liet een paleis bouwen.
- 2 De Taiping bestraften de handel in en het gebruik van opium met de dood.
- 3 De Taiping werden mede verslagen door een Europees leger onder leiding van een Britse generaal.

Verklaar:

- met een van de gegevens dat de Britten het belangrijk vonden de Taiping te bestrijden, en
- met een ander gegeven dat het centrale gezag in China werd verzwakt.

Let op: er blijft een gegeven over.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door het bestraffen van de handel in/het gebruik van opium (gegeven 2) waren de Taiping een gevaar voor de Britse handel (waardoor de Britten het belangrijk vonden om de Taiping te bestrijden).
- Door de samenwerking met de buitenlanders/buitenlandse troepen (gegeven 3) werd duidelijk dat de Qing-dynastie niet sterk genoeg was om de opstand te beëindigen / kon de Qing-dynastie de invloed van westerse landen niet langer buiten China houden (waardoor het centrale gezag verzwakte).
- of
- Door het uitroepen van zichzelf als 'Hemelse Koning' (gegeven 1) werd Hong gezien als een vervanger van de Qing-keizer (waardoor het centrale gezag verzwakte).

Opmerking

Als hetzelfde gegeven tweemaal wordt gebruikt, wordt alleen aan de eerste juiste vermelding 1 scorepunt toegekend.

38. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 13

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 1 – vraag 13

In het verdrag van Nanjing, dat Groot-Brittannië en China in 1842 sloten, stond: "Het is noodzakelijk en wenselijk dat Britse onderdanen een haven hebben waar zij naar behoefte hun schepen kunnen onderhouden als dat nodig is. Zijne Majesteit de keizer van China zal daarvoor het eiland Hongkong afstaan aan Hare Majesteit de Koningin van Groot-Brittannië."

Een bewering:

Het Verdrag van Nanjing was een gevolg van de politieke situatie in China en van het toenemende Britse imperialisme.

Leg beide delen van de bewering uit, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een andere verwijzing naar het verdrag.

Maximumscore 4 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het verdrag was een gevolg van de politieke situatie omdat de Opiumoorlog was verloren / de machtspositie van de Chinese keizer was verzwakt, waardoor de keizer een verdrag moest tekenen waarbij hij het eiland Hongkong/een haven moest afstaan.
- Het verdrag was een gevolg van het toenemende imperialisme omdat Groot-Brittannië streefde naar een afzetmarkt / naar meer koloniën / naar betere toegang tot grondstoffen, waardoor de Britten afdwongen dat China een haven afstond / een plek afstond waar ze hun schepen konden onderhouden.

39. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 11

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 2 – vraag 11

Een geschiedenis:

In 1839 bepaalde de Chinese ambtenaar Lin Zexu dat buitenlandse handelaren China alleen mochten binnenkomen als zij een verklaring ondertekenden dat ze geen illegale goederen bij zich hadden. De Britse admiraal Charles Elliot verbood Britse handelaren deze verklaring te ondertekenen.

Licht deze geschiedenis toe door:

- het handelsproduct te noemen dat Lin Zexu wilde uitbannen uit China, **en**
- een verklaring te geven voor de bepaling van Lin Zexu en voor het verbod van Elliot, telkens met een **verschillend** kenmerkend aspect van de moderne tijd.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Lin Zexu wilde in het bijzonder de handel in opium tot een halt brengen.
- De bepaling van Lin Zexu paste bij 'vormen van verzet tegen het West-Europese imperialisme' omdat hij hiermee zeggenschap wilde krijgen over de handel die werd gedreven door buitenlandse/Britse handelaren.
Of
- De bepaling van Lin Zexu paste bij 'de opkomst van politiekmaatschappelijke stromingen: nationalisme' omdat hij hiermee zijn land wilde beschermen tegen de schadelijke import van opium.
- Het verbod van Elliot de verklaring te tekenen paste bij het streven naar 'de moderne vorm van imperialisme' omdat de Britten via de handel in opium meer macht wilden krijgen in China / de verklaring voor de Britten een aanleiding vormde tegen China op te treden.
Of
- Het verbod van Elliot de verklaring te tekenen paste bij 'de opkomst van de politiekmaatschappelijke stromingen: nationalisme' omdat Elliot vond dat de Britten superieur waren/niet ondergeschikt waren aan Chinese wetten.

Opmerking

Als het antwoord bij de tweede deelvraag alleen een kenmerkend aspect bevat zonder uitleg, wordt geen scorepunt toegekend.

40. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 13

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 3 – vraag 13

Twee gegevens over de Chinese geleerde Yan Fu (1854-1921):

1 Yan Fu vertaalde na een verblijf in Groot-Brittannië boeken van Adam Smith en van Montesquieu.

2 Yan Fu koos ervoor deze boeken te vertalen in het klassieke Chinees van de elite.

Een bewering:

De vertalingen van Yan Fu stimuleerden de Zelfversterkingsbeweging.

Geef voor beide gegevens aan op welke wijze dit de Zelfversterkingsbeweging stimuleerde.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de vertaling van boeken van verlichte denkers kon China moderniseren door kennis over te nemen uit het Westen.
- Door de vertaling in het klassieke Chinees kon de elite / konden mensen aan het hof/in het bestuur deze boeken lezen en gestimuleerd worden tot hervormingen.

41. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 2, vraag 18

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 2 – vraag 18

Een anekdote:

In 1893 liet keizerin-weduwe Cixi tijdens de restauratie van het zomerpaleis vlakbij Peking een paviljoen herbouwen zodat het gebouw op een stoomboot leek. Het paviljoen dat niet kon varen, werd door Cixi betaald met geld dat bedoeld was voor het versterken van de Chinese marine.

Volgens sommige historici was dit een voorbeeld van de handelswijze van Cixi die bijdroeg aan de ondergang van de keizerlijke dynastie.

Ondersteun de visie van de historici met **twee** argumenten.

Maximumscore 2 punten

Een juist antwoord bevat de volgende twee argumenten:

- Door het laten herbouwen van dit paviljoen werd de kritiek versterkt dat de keizerlijke dynastie alleen aan de eigen belangen dacht / niet dacht aan de belangen van de Chinese bevolking, waardoor de bevolking de keizerlijke familie niet langer steunde (wat bijdroeg aan de ondergang van de dynastie).
- Door het gebruiken van geld voor het versterken van de marine voor het herbouwen van dit paviljoen was China minder in staat zich te verdedigen tegen buitenlandse invloeden (wat bijdroeg aan de ondergang van de dynastie).

42. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 16

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 3 – vraag 16

Een gegeven:

In oktober 1911 riep het Chinese keizerlijke hof de hulp in van Yuan Shikai, die daarop verschillende eisen stelde, zoals:

- Verleen amnestie aan iedereen die wordt vastgehouden wegens politieke overtredingen.
- Verbied dat leden van de keizerlijke familie nog langer in de regering mogen werken.
- Laat het parlement vanaf heden alle verdragen beoordelen voordat de keizer deze goedkeurt.

Het optreden van Yuan Shikai paste bij de politieke situatie in die tijd. Toon dit aan door:

- te verklaren dat het keizerlijke hof Yuan Shikai om hulp vroeg vanwege zijn functie, en
- uit te leggen dat uit de eisen van Yuan Shikai bleek dat hijzelf een politiek doel nastreefde.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het keizerlijke hof riep Yuan Shikai in omdat hij als generaal met zijn leger de onrust kon neerslaan / opstanden tegen de keizer kon onderdrukken.
- Door deze eisen werd de macht van de keizer/de keizerlijke familie kleiner / werd de macht over de regering buiten de handen van de keizer gelegd, waaruit bleek dat Yuan Shikai ernaar streefde zelf de macht in China in handen te krijgen.

4.2 Waardoor ontstond de Volksrepubliek China (1912 – 1949)?

43. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 2, vraag 18

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 18

In 1927 publiceerde de weduwe van Sun Yat-sen een pamflet waarin ze Chiang Kaishek ervan beschuldigde dat hij het politieke programma van Sun Yat-sen had verraden. Ze beweerde dat Chiang Kaishek geen sociale revolutie nastreefde, maar alleen een wisseling van de macht wilde.

Leg uit naar aanleiding van welk politiek keerpunt in China de weduwe van Sun Yat-sen deze bewering deed.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is:

- De bewering was een reactie op de (bloedige) breuk tussen de nationalist en de communisten, waarna de weduwe van Sun Yat-sen bang was dat hierdoor het sociale aspect van de ideeën van Sun Yat-sen niet tot uitvoer zouden komen, omdat de communisten werden uitgesloten.

44. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 19

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 1 – vraag 19

In 1943 werd de Japanse film *De Opiumoorlog* vertoond in Chinese bioscopen. In de film moest de Britse admiraal Charles Elliot in de Chinese havenplaats Kanton de opiumhandel beschermen. De Chinese ambtenaar Lin Zexu verbrandde een voorraad opium, waarna de Britten als straf de stad bombardeerden. De film eindigde met de waarschuwing van Lin Zexu dat de Britten op een dag zouden boeten voor hun gedrag.

Geef aan welk doel de Japanners wilden bereiken met het vertonen van juist deze film, waarbij je in je antwoord ingaat op de politieke situatie in China in 1943.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is:

- In 1943 hield Japan grote delen van China bezet / was er oorlog tussen Japan en China,
- waardoor Japan met deze film (waarin wordt aangekondigd dat de Britten zullen worden gestraft / over de wreedheden van de Britten) wilde bereiken dat Chinezen de Japanse bezetting zouden accepteren / de Chinezen wilde overtuigen dat de Japanse bezetting beter was dan die van de Britten / de Chinezen wilde overtuigen mee te strijden tegen de geallieerden.

45. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 18

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 18

In 1931 stichtten de Japanners in de Chinese provincie Mantsjoerije de staat Mantsjoekwo. Ze stelden Puyi als keizer van Mantsjoekwo aan.

Leg uit welk politiek doel de Japanners met deze aanstelling van Puyi wilden bereiken.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Door de laatste/voormalige keizer van het keizerrijk China aan te stellen als keizer van Mantsjoekwo / door continuïteit met het verleden te benadrukken, wilden de Japanners de steun van de bevolking van Mantsjoekwo verkrijgen / hun heerschappij in Mantsjoekwo legitimeren.

4.3 Waardoor heeft de Volksrepubliek zich kunnen ontwikkelen tot een grootmacht (1949 – 2001)?

46. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 23

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 1 – vraag 23

bron 12

De Chinese minister van Defensie Peng Duhai schrijft in 1959 aan Mao:

Maar zoals we nu kunnen zien, werd in 1958 te haastig begonnen met een buitensporig aantal bouwprojecten. Omdat het geld werd verdeeld, moest de voltooiing van enkele essentiële projecten worden uitgesteld. Dit is een tekortkoming • een tekortkoming die voornamelijk wordt veroorzaakt door een gebrek aan ervaring. Omdat we niet goed genoeg inzicht hadden, kwamen we er te laat achter. (...) Hierdoor werden onevenwichtigheden niet tijdig gecorrigeerd en doken nieuwe, tijdelijke moeilijkheden op.

Gebruik bron 12. Peng Duhai schrijft deze brief in 1959. In 1966 wordt hij gearresteerd.

Licht beide gebeurtenissen toe door:

- de campagne die in 1959 in China werd gevoerd te noemen waarover Peng Duhai schrijft, en
- aan te geven dat deze brief kan hebben bijgedragen aan de arrestatie van Peng Duhai, waarbij je in je antwoord ingaat op de politieke situatie in China in 1966.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Peng Duhai schrijft over (de problemen tijdens) de Grote Sprong Voorwaarts.
- In 1966 begint de Culturele Revolutie / de periode waarin Mao wordt verheerlijkt / de periode waarin politieke tegenstanders worden weggezuiverd,
- zodat de brief waarin Peng Duhai kritiek levert op de Grote Sprong Voorwaarts / aan Mao schrijft dat er niet goed is nagedacht, kan hebben bijgedragen aan zijn arrestatie.

Opmerking

Alleen als bij het antwoord op de tweede deelvraag de Culturele Revolutie/de Mao-verering/zuivering van politieke tegenstanders wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende uitleg over de arrestatie van Peng Duhai.

47. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 24

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 24

Drie besluiten die Mao bekendmaakte in augustus 1966:

- 1 Rode Gardisten mochten vrij reizen met het openbaar vervoer.
- 2 Scholen en universiteiten werden gesloten.
- 3 Mao ging openbare audiënties houden voor zoveel mogelijk Rode Gardisten.

Met deze besluiten wilde Mao de Culturele Revolutie tot een succes maken.

Geef per besluit telkens een verschillende reden waardoor dit besluit de Culturele Revolutie ondersteunde.

Maximumscore 3 punten

Uit het antwoord moet blijken dat:

bij 1

- Doordat Rode Gardisten vrij mochten reizen konden de ideeën van de Culturele Revolutie snel worden verspreid / konden de Rode Gardisten in heel China erop toezien/afdwingen dat de ideeën van de Culturele Revolutie werden ingevoerd / konden de Rode Gardisten naar het platteland gaan (om de boeren over te halen).

bij 2

- Door de sluiting werd uitgedragen dat naar school/universiteit gaan onwenselijk/niet belangrijk was / kregen de voormalige studenten meer tijd het land in te trekken en het gedachtegoed van Mao te verspreiden.

bij 3

- Door zoveel mogelijk Rode Gardisten zelf te spreken zorgde Mao ervoor dat hij als spil werd gezien/bevorderde Mao een cultus rondom zijn persoon.

Opmerking

Als in het antwoord dezelfde reden tweemaal wordt gebruikt, wordt alleen aan het eerste gebruik 1 scorepunt toegekend.

48. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 26

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 26

In 1979 verspreidde de Chinese mensenrechtenbeweging in de buurt van de Amerikaanse ambassade in Peking posters, waarin de Amerikaanse president gevraagd werd om aandacht te schenken aan de mensenrechten in China.

Deng Xiaoping besloot deze posters te laten weghalen.

Geef een buitenlands politieke reden en een binnenlands politieke reden voor het besluit van Deng Xiaoping.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Deng Xiaoping liet de posters weghalen omdat:

- de samenwerking met de Verenigde Staten onder druk kon komen te staan als de Amerikaanse president zou ingaan op de oproep zich uit te spreken over (het schenden van) mensenrechten in China / de internationale reputatie van China kon verslechteren als er meer aandacht kwam voor (het schenden van) mensenrechten in China.
- de oproep om iets te doen aan de mensenrechten in China zou kunnen zorgen voor onrust/rellen onder het Chinese volk / voor kritiek op de communistische partij/Dengs leiderschap.

49. Geschiedenis VWO 2023, tijdvak 1, vraag 24

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 1 – vraag 24

In 1997 zei Jiang Zemin: "Het is belangrijk om de verhouding tussen ontwikkeling aan de ene kant en stabiliteit aan de andere kant zo goed mogelijk te beheersen, en zo een stabiele politieke en sociale samenleving te behouden. Zonder stabiliteit kan niets bereikt worden."

Licht deze uitspraak toe door:

- de ontwikkeling te noemen waarop Zemin in zijn beleid in China de nadruk legde, en
- uit te leggen welke politieke continuïteit in China Zemin met deze uitspraak wilde onderbouwen.

Maximumscore 3 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Jiang Zemin legde de nadruk op economische ontwikkeling / de invoering van een economisch stelsel met kapitalistische elementen. (1 punt)
- Jiang Zemin onderbouwde het behouden van de machtspositie van de communistische partij binnen China / het weigeren van democratisering, omdat volgens Zemin te veel ontwikkelingen / het invoeren van meer politieke vrijheid, de politieke stabiliteit in gevaar zou brengen. (2 punten)

5. Historische context: Duitsland in Europa (1918 – 1991)

5.1 Wat leidde tot de opkomst van het nationaalsocialisme en welke gevolgen had dit voor Duitsland en Europa (1918-1945)?

50. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 18

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 3 – vraag 18

Twee gegevens uit een historisch onderzoek naar de gevolgen van de Amerikaanse beurskrach van 1929:

- 1 Duitsland was het eerste land buiten de Verenigde Staten dat werd getroffen door de beurskrach.
- 2 De economie van de Sovjet-Unie ondervond nauwelijks gevolgen van de beurskrach.

Geef voor beide landen apart een verklaring voor het effect van de Amerikaanse beurskrach op de economie.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is:

- De Duitse economie was (sinds het Dawesplan) sterk afhankelijk van Amerikaans kapitaal, dat door de beurskrach wegviel (omdat de Amerikaanse leningen werden gestopt/teruggevorderd).
- De Sovjet-Unie was door de communistische (plan)economie grotendeels zelfvoorzienend / geïsoleerd van de wereldmarkt, waardoor de wereldcrisis op hun economie geen invloed had.

51. Geschiedenis VWO 2018, tijdvak 1, vraag 18

Oefenvraag examen 2018 tijdvak 1 – vraag 18

Geef aan waardoor het Dawesplan voor de NSDAP een gevaar vormde.

Maximumscore 1 punt

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Doordat de Duitse economie onder invloed van het Dawesplan opleefde, werd de voedingsbodem voor radicale partijen als de NSDAP minder groot (waardoor hun aanhang verminderde).

Of

- Duitsland werd door de economische steun van het Dawesplan te afhankelijk van buitenlands kapitaal (volgens de NSDAP).

52. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 2, vraag 19

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 19

De Engelse politicus Winston Churchill schreef in 1938 tijdens de onderhandelingen van de Conferentie van München:

"Ik heb het gevoel dat we voor schaamte zullen kiezen en dan iets later in nog ongunstiger termen dan nu oorlog zullen krijgen".

Leg deze uitspraak van Churchill uit door:

- de kern van de Britse politiek tijdens de Conferentie van München te noemen, en
- daarmee de uitspraak over schaamte van Churchill te verklaren, en
- de redenering van Churchill uit te leggen dat de Britse politiek zal leiden tot oorlog 'in nog ongunstiger termen'.

Maximumscore 4 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De kern van de appeasement-politiek/de Britse politiek is proberen een oorlog te voorkomen door toe te geven aan de eisen van Hitler.
- Churchill vond dat de Engelsen voor schaamte kozen omdat ze hierbij Tsjecho-Slowakije opofferden / omdat ze zich hierbij onderdanig gedroegen tegenover Hitler.
- Churchill dacht dat Hitler (omdat werd voldaan aan zijn eisen) meer tijd had om zich voor te bereiden / dat Hitler sterker zou worden door landsuitbreiding, zodat de (uiteindelijke) oorlog lastiger te winnen zou zijn voor Groot-Brittannië.

5.2 Hoezeer beïnvloedde het ontstaan en het verloop van de Koude Oorlog de geschiedenis van Duitsland na de Tweede Wereldoorlog (1945-1961)?

53. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 2, vraag 21

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 2 – vraag 21

In 1953 riep het West-Duitse parlement 17 juni uit tot "Dag van de Duitse Eenheid". De parlementsleden wilden hiermee zorgen wegnemen over prioriteiten in de buitenlandse politiek van Adenauer.

Verklaar het uitroepen van de "Dag van de Duitse Eenheid" door aan te geven welke prioriteit Adenauer begin jaren 1950 had in zijn buitenlandse politieke beleid.

Maximumscore 1 punt

Kern van een juist antwoord is:

- Adenauer had in zijn buitenlandse politieke beleid de prioriteit om snel te integreren in het Westen/de Westbindung waardoor volgens het West-Duitse parlement het ideaal van de hereniging van de beide Duitslanden te weinig aan bod kwam.

54. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 1, vraag 21

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 1 – vraag 21

In 1952 tekende Adenauer het 'Verdrag van Luxemburg', waarbij overeengekomen werd dat:

- 1 de Joodse staat Israël meer dan drie miljard mark kreeg; een betaling die bekend werd onder de naam Wiedergutmachung ('het weer goedmaken').
- 2 Israël het grootste gedeelte van de drie miljard mark moest besteden aan de aanschaf van West-Duitse goederen zoals schepen en treinen.

Adenauer wilde de positie van de BRD in West-Europa verstevigen.

Toon voor elk van beide afspraken aan op welke wijze deze moest bijdragen aan het verstevigen van de positie van de BRD in West-Europa.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De afspraken moesten bijdragen aan het verstevigen van de positie van de BRD in West-Europa omdat:

- Met de betaling de West-Duitsers aangaven dat ze afstand namen van het nazi-verleden waardoor de BRD beter geaccepteerd kon worden als politieke partner/samenwerkingspartner in West-Europa.
- Door het geld voornamelijk te laten besteden aan Duitse goederen het *Wirtschaftswunder* / de opbouw van de Duitse economie werd bevorderd waardoor de BRD een sterkere economische partner werd in West-Europa / niet afhankelijk was van buurlanden voor de wederopbouw.

55. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 21

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 1 – vraag 21

In 1952 werd in West-Berlijn een opvangkamp geopend voor Oost-Duitsers die de DDR verlieten. In 1953 bleek het opvangkamp te klein voor het aantal vluchtelingen. Na 1961 meldden zich in het opvangkamp nog nauwelijks Oost-Duitsers aan.

Verklaar, telkens met een gebeurtenis uit dat jaar, waarom:

- in 1953 veel Oost-Duitsers zich aanmeldden bij het opvangkamp en
- na 1961 het aantal aanmeldingen voor het opvangkamp sterk terugliep.

Let op: je moet na het opschrijven van een gebeurtenis uit 1953 en 1961, telkens een verklaring geven.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Na de (mislukte) opstand in de DDR in 1953 vluchtten DDR-burgers uit angst voor het gewelddadig neerslaan van de opstand / werden de politieke en economische vrijheden in de DDR ingeperkt / nam de strenge controle door de *Staatssicherheitsdienst* toe (waardoor veel burgers uit DDR naar West-Berlijn vertrokken).
- Door de bouw van de Berlijnse Muur in 1961 werd Oost-Berlijn/de DDR afgesloten van West-Berlijn / konden er nauwelijks nog Oost-Duitsers naar het Westen vertrekken.

Opmerking

Alleen als het antwoord een combinatie bevat van een verwijzing naar de opstand in 1953/de bouw van de Berlijnse Muur in 1961 en een daarbij passende verklaring, wordt telkens 1 scorepunt toegekend.

56. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 1, vraag 24

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 24

Op 1 augustus 1961 sprak Chroesjtsjov, de leider van de Sovjet-Unie, met Ulbricht over het plan om de Berlijnse Muur te bouwen. Chroesjtsjov stelde voor: "We moeten een gezamenlijk persbericht publiceren waarin de DDR wordt gevraagd de grens te sluiten in het belang van de socialistische landen."

Licht dit gesprek toe door:

- uit te leggen welk probleem, dat kon ontstaan door het bouwen van de Berlijnse Muur, Chroesjtsjov wilde voorkomen met zijn voorstel, en
- aan te geven welk intern probleem van de DDR de bouw van de Muur daadwerkelijk moest oplossen.

Maximumscore 3 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Chroesjtsjov wilde voorkomen dat Ulbricht de aanhang onder zijn volk verloor / voorkomen dat de beslissing binnen het Oostblok zou worden betwist, door te laten merken dat de Sovjet-Unie de bouw van de Muur steunde (zodat de (burgers van) Oostbloklanden geen kritiek durfden te geven). (2 punten)

of

- Chroesjtsjov wilde voorkomen dat de Westerse geallieerden zich gingen verzetten tegen de bouw van de Muur, omdat duidelijk was dat ze dan een conflict riskeerden met (niet alleen de DDR maar ook met) het Oostblok/de Sovjet-Unie. (2 punten)
- De bouw van de Muur moest de vlucht van DDR-burgers naar het Westen stoppen / moest verhinderen dat de DDR-burgers in aanraking kwamen met Westerse invloeden. (1 punt)

5.3 Wat verklaart de hereniging van beide Duitslanden en hun succesvolle integratie in Europa (1961-1991)?

57. Geschiedenis VWO 2024, tijdvak 2, vraag 23

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 23

bron 13

In 1964 schreef Ulrike Meinhof:

De bevolking van de Bondsrepubliek laat hun eigen leven en hun geschiedenis voorbijgaan, zonder dat ze goed op de hoogte zijn. Ze zijn verblind, gedesoriënteerd, niet in staat te kiezen tussen wasmiddelen als Pril of Sunil. Ze weten alles van babyvoeding en huishoudelijke apparaten maar niets van niet-aanvalsverdragen en kernwapenvrije zones.

Gebruik bron 13.

Er bestaat onder jongeren in de Bondsrepubliek in de jaren 1960 sympathie voor de ideeën van Meinhof.

Leg deze sympathie uit.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is:

- Meinhof beschrijft dat de bevolking van de Bondsrepubliek geïnteresseerder is in/meer weet van producten/apparaten / niet genoeg weet van niet-aanvalsverdragen/kernwapenvrije zones, wat goed wordt ontvangen door de groeiende groep jongeren die kritiek heeft op de kapitalistische samenleving/consumptiemaatschappij in West-Duitsland.

58. Geschiedenis VWO 2025, tijdvak 2, vraag 25

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 25

In 1988 besloot Gorbatsjov zes tankdivisies en 50.000 soldaten van het Sovjetleger terug te trekken uit de DDR, Tsjecho-Slowakije en Hongarije.

Geef aan:

- op welke wijze deze beslissing het beleid van perestrojka ondersteunde, en
- door welke beleidsmaatregel van Gorbatsjov het terugtrekken van tanks en troepen mogelijk werd.

Maximumscore 2 punten

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door het terugtrekken van het Sovjetleger zouden de overheidskosten worden beperkt, wat het beleid van perestrojka ondersteunde (dat de slecht functionerende economie van de Sovjet-Unie moest verbeteren).

of

- Omdat de Westerse landen blij waren met de terugtrekking van de troepen kreeg Gorbatsjov van de Westerse landen medewerking / economische steun, die hij nodig had voor het bereiken van succes met het beleid van perestrojka.
- Door het loslaten van de Brezjnevdctrine (of een juiste omschrijving daarvan) was het niet meer nodig in Oost-Europa het communisme te beschermen / anticommunistische opstanden neer te slaan (zodat het leger zich kon terugtrekken).

59. Geschiedenis VWO 2022, tijdvak 3, vraag 25

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 3 – vraag 25

Op 10 april 1987 publiceerde *Neues Deutschland*, de krant van de Communistische Partij van de DDR, een interview met Kurt Hager. Hierin zei Hager, die lid was van de regering in de DDR, over het politieke beleid in de Sovjet-Unie: "Als je burens hun woning opnieuw behangen, moet jij je dan verplicht voelen dat ook te doen? "

De uitspraak van Kurt Hager werd gezien als typerend voor het politieke beleid van de regering van de DDR in 1987.

Licht deze visie toe door:

- aan te geven bij welk politiek beleid van de regering van de DDR de uitspraak van Hager paste, en
- uit te leggen dat dit beleid mede werd veroorzaakt door de veranderde buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie.

Maximumscore 3 punten

Kern van een juist antwoord is:

- De regering van de DDR wees de hervormingen van Gorbatsjov af (waarbij de opmerking paste dat de regering niet hoefde te doen wat de burens deden).
- De Sovjet-Unie gaf aan dat ze de Brezjnevdctrine zou loslaten, zodat de regering van de DDR bezorgd was dat ze niet op (militaire) steun kon rekenen als hervormingen zouden leiden tot opstanden/rellen tegen het communistische regime (zodat ze de hervormingen afwezen).

6. Tips voor het examen geschiedenis

6.1 Hoe pak je een examen aan?

60. Geschiedenis VWO 2026, tijdvak 1, vraag 1

Oefenvraag examen 2026 tijdvak 1 – vraag 1

De volgende zes gebeurtenissen in de geschiedenis van de stad Danzig, het huidige Gdańsk in Polen, staan in willekeurige volgorde:

- 1) Bij het Verdrag van Versailles werd bepaald dat Danzig geen Duitse stad meer was.
- 2) Danzig werd in opdracht van Napoleon veroverd door maarschalk François Joseph Lefebvre, die hierop de titel 'hertog van Danzig' ontving.
- 3) Enkele jaren na de oprichting van de Hanze trad Danzig toe tot dit Europese handelsnetwerk.
- 4) In het Rampjaar werden onder Hollandse kooplieden in Danzig gedichten en pamfletten verspreid die tegen Johan de Witt waren gericht.
- 5) Tijdens de Dertigjarige Oorlog moest Danzig de kant van de Zweedse koning kiezen, die tegen de Habsburgse keizer streed.
- 6) Tijdens het Congres van Wenen werd Danzig toegekend aan het Duitse koninkrijk Pruisen.

Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later.

Maximumscore 2 punten

Kern van een juist antwoord is:

- 3, 5, 4, 2, 6, 1

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

